

YAŞAM KALİTESİNİ AÇIKLAMADA SOSYAL DIŞLANMA VE YAŞAM TATMİNİNİN ROLÜ

Mine AYDEMİR*, Nuran BAYRAM ARLI**

Makale Geliş Tarihi-Received: 01.04.2020
Makale Kabul Tarihi-Accepted: 21.10.2020
DOI: 10.37093/ijisi.837687

447

IJSI 13/2
Aralık
December
2020

ÖZ

Bu çalışmada bireylerin yaşam kalitesini açıklamada sosyo-demografik değişkenlerin yanı sıra, sosyal dışlanma ve yaşam tatmininin rolünün ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaçla katılımcılara Yaşam Kalitesi, Sosyal Dışlanma, Yaşam Tatmini ölçeklerinin ve sosyo-demografik soruların yer aldığı bir anket formu verilmiştir. Gönüllü olarak 864 kişinin katıldığı bu çalışmada veriler ikili lojistik regresyon ile analiz edilmiştir. Analiz sonucuna göre kadınların yaşam kalitesinin erkeklere göre daha yüksek olduğu, ekonomik düzeyi yüksek olanların yaşam kalitesinin ekonomik düzeyi düşük olanlara göre daha yüksek olduğu, yaşam tatmini yüksek olanların yaşam kalitesinin yaşam tatmini düşük olanlara göre daha yüksek olduğu sonuçları elde edilmiştir. Bunun yanı sıra sosyal dışlanma bağlamında sosyal katılımı düşük olan bireylerin yaşam kalitesinin daha düşük olduğu ve uygun ev ve çevre koşullarına sahip olmanın bireylerin yaşam kalitesini arttırdığı sonuçları elde edilmiştir. Bu sonuçlar sosyal dışlanmanın bazı

* Arş. Gör., Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü, Görükle Kampüsü, Bursa/Türkiye. mineaydemir@uludag.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3276-8148>.

** Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü, Görükle Kampüsü, Bursa/Türkiye. nuranb@uludag.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5492-184X>.

boyutlarının, yaşam tatmininin ve ekonomik durumun yaşam kalitesini açıklamada önemli rol oynadığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Kalitesi, Sosyal Dışlanma, Yaşam Tatmini, WHOQOL-BREF, Lojistik Regresyon.

**THE ROLE OF SOCIAL EXCLUSION AND LIFE
SATISFACTION IN EXPLAINING QUALITY OF LIFE**

ABSTRACT

The aim of this study, investigate the role of social exclusion and life satisfaction on the quality of life. For this aim, 864 voluntary participants answered a questionnaire with the World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL), Satisfaction With Life Scale, Social Exclusion Scale, and socio-demographic questions. Logistic regression analysis method was applied in this study. According to the logistic regression results, women have a higher quality of life than men and those with high economic levels have a higher quality of life than those with low economic levels. The life satisfaction variable was found to be a significant variable and it was concluded that individuals with high life satisfaction had a higher quality of life. The social exclusion was evaluated with all its sub-dimensions and it was concluded that it explained the quality of life with its two dimensions. Accordingly these sub-dimensions, it was concluded that those who do not have a suitable house and secure environment conditions have a lower quality of life and those who have high social participation have a high quality of life. Ampric results showed that life satisfaction, economic status, and some sub-dimensions of social exclusion playing an important role in explaining the quality of life.

Keywords: Quality of Life, Social Exclusion, Satisfaction with Life, WHOQOL-BREF, Logistic Regression.

GİRİŞ

Yaşam kalitesi, Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Grubu'na (WHOQOL) göre, bireyin beklentileri, örüntüleri ve özellikleriyle ilgili olarak, kültür ve içinde yaşadıkları değer sistemi bağlamında, yaşamdaki konumunu algılaması olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifade ile yaşam kalitesi, kişinin tüm yaşamsal boyutlarını kapsayan ve yaşamını etkileyen faktörleri de içinde barındıran çok boyutlu bir kavramdır. Yüksek düzeyde bir yaşam kalitesi herkes tarafından ulaşılmak istenen bir hedeftir. Bu kavram, Dünya Sağlık Örgütü'nün önerdiği gibi, bireyin basit hastalıktan ziyade zihinsel ve sosyal olarak genel iyilik hali algısı olarak yorumlanan sağlığın tanımına dayanmaktadır (WHOQOL, 1995: 1405; Silva vd., 2014: 392). Başlangıçta genel yaşam kalitesi kavramı, geleneksel sağlık ve fonksiyonel durum kavramlarının bir yardımcısı olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle ideal bir sağlık değerlendirmesi, kişinin fiziksel sağlığının bir ölçüsünün yanı sıra fiziksel, sosyal, psikolojik işleyişin bir ölçüsünü ve yaşam kalitesi ölçüsünü içermektedir (WHOQOL, 1998: 1569).

Yaşam kalitesini doğası gereği subjektif ve objektif özellikleri birlikte barındırmasından dolayı bu kavramı ölçmek için standart araçlar ortaya koymak zordur. Bununla birlikte birçok ölçüm aracı araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Bu ölçüm araçlarının bir kısmı genel yaşam kalitesine yönelik ölçümler yaparken bir kısmı belirli bir alan ya da grup ile ilgili (sağlık, yaşlılar vb.) ölçümler yapmak üzere tasarlanmışlardır. Yaşam kalitesini ölçmek için Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından WHOQOL-100 ve daha az maddeden oluşan WHOQOL-BREF ölçekleri geliştirilmiştir. Bu ölçekler sağlıkla ilgili yaşam kalitesini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle sağlıklı ya da belirli hastalıklara sahip insanlar için kullanılabilir. Bu ölçek birçok farklı dile çevrilmiştir ve dünyada yaygın olarak kullanılmaktadır (Bayram vd., 2011: 40; Skevington, 2002: 135-136; Skevington vd. 2004: 300).

Yaşam kalitesini ölçmek için araçlar geliştirilmesindeki en temel amaç bu kavramın etrafıca ele alınması, tüm bileşenlerinin ortaya konması ve ilişkili olduğu diğer kavramlar açısından incelenebilmesinin sağlanmasıdır. İnsanların yaşam kalitesini yükseltmek, bu bağlamda toplumsal problemlerin üstesinden gelmek, uygun politikalar belirlemek ve hayata geçirmek her zaman öncelikli amaçlar içinde yer

almaktadır. Yaşam kalitesi, daha sağlıklı ve refah düzeyi yüksek toplumlar yaratmak için ele alınan ve araştırmalara konu olan önemli bir kavramdır. Yaşam kalitesini oluşturan kavramların yanı sıra yaşam kalitesi üzerinde etkili olan ve onun açıklanmasında kullanılan farklı kavramlarda vardır. Bu çalışmada da yaşam kalitesi tüm boyutlarıyla ölçülerek, yaşam tatmini ve sosyal dışlanma bağlamında değerlendirilecektir. Yaşam tatmini, sosyal dışlanma ve demografik değişkenlerin yaşam kalitesi üzerinde nasıl bir açıklayıcı etkiye sahip oldukları araştırılacaktır.

1. SOSYAL DIŞLANMA VE YAŞAM TATMİNİ

Sosyal dışlanma, maddi yoksunluk, sosyal haklardan faydalanma, sosyal katılımcılık ve kültürel entegrasyon boyutlarını içinde barındıran, dinamik yapıya sahip bir kavramdır. Sosyal dışlanma toplumun bir parçası olmayı gösteren sosyal entegrasyonun tersi bir kavram olarak ele alınmaktadır. Ekonomik olarak yoksunluk yaşamak, işgücü piyasasının dışında kalmak sosyal dışlanmanın en önemli kaynaklarından biri olmakla beraber, politik, sosyal ve kültürel boyutlarda da sosyal dışlanma kendini göstermektedir (Bossert vd., 2007: 778; Robila, 2006: 86; Jehoel-Gijsbers, Vrooman, 2007: 11-13; Silver, 1994: 534).

Sosyal dışlanma ve yaşam kalitesi kavramları içsel ya da dışsal olarak farklı kavramların birleşmesi ile meydana gelirler. Yaşam kalitesinin içsel kavramları, bireyin yaşam durumuna karşı zihinsel, duygusal ve fizyolojik tepkilerini içerir. Dışsal kavramlar ise sosyal yapıyı, sosyal çevrenin kültürel ve psikolojik etkilerini içerir (Ferriss, 2006: 117). Sosyal dışlanmanın içsel kavramları; sosyal katılım ve kültürel/normatif entegrasyon iken, dışsal kavramları ise maddi yoksunluk ve sosyal kurumlara, hükümlere ve iyi konutlara erişimdir. Sosyal dışlanma ile yaşam kalitesi birbiri ile ilişkili değişkenlerdir. Sosyal dışlanma yaşam kalitesini açıklamada etkili bir değişken olarak ele alınabilir (Bayram vd., 2012: 110).

Yaşam tatmini, bir kişinin kendi hayatı hakkında genel yargısı/değerlendirmesi olarak tanımlanır (Pavot vd., 1991: 150). Yaşam tatmini, bireyin en önemli ihtiyaçlarının, hedeflerinin ve isteklerinin öznel bir değerlendirmesini sağlar (Frisch, 2000: 220). Başka bir deyişle, yaşam tatmini, bir kişinin belirli yaşam alanları

dahil genel yaşam memnuniyeti veya yaşam kalitesi hakkındaki kararlarının öznel değerlendirmesidir (Bayram vd., 2010: 82; Marques vd., 2007: 84). Yaşam tatmini, öz tatmin ve iyi oluş üzerine yapılan çalışmalarda bu kavramların öznel yaşam kalitesi ile ilişkili olduğu görülmektedir (Tov; Diener, 2009: 10; Cummins; Nistico, 2002: 42, 43).

2. METHOD

2.1. Katılımcılar

452

IJSI 13/2
Aralık
December
2020

Çalışmanın örnekleme Bursa'da yaşayan onsekiz yaş üstü 864 katılımcıdan oluşmaktadır. Bu katılımcılar gönüllü olarak sosyo-demografik soruların ve Yaşam Kalitesi, Yaşam Tatmini ve Sosyal Dışlanma ölçeklerinin yer aldığı bir anket formunu cevaplamışlardır. Çapraz kesit verisi olarak elde edilen verilere kolayda örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır.

2.2. Ölçüm Araçları

Çalışmada sağlıkta yaşam kalitesini (QOL) ölçmek için Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından (1994, 1995, 1998) geliştirilen WHOQOL-100 ölçeğinin kısa formu olan WHOQOL-BREF ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Eser vd. (1999) tarafından yapılmıştır. Toplamda 26 maddeden oluşan ve 5'li likert tipinde değerlendirilen orijinal ölçekte birinci madde katılımcının genel yaşam kalitesini ikinci madde ise genel sağlık durumunu ortaya koymaktadır. Geriye kalan 24 madde ile bireyin sağlıkta yaşam kalitesini ortaya koymak amacı ile fiziksel sağlık, psikolojik durum, sosyal ilişkiler ve çevre olmak üzere dört boyut ele alınmaktadır. *Fiziksel sağlık* boyutunda yer alan maddeler ağrı, enerji, uyku gibi durumları içerirken, *psikolojik durum* boyutundaki maddeler pozitif ve negatif duyguları, görünüşü, benlik saygısı gibi kavramları içermektedir. *Sosyal ilişkiler* boyutu, insan ilişkileri sosyal destek konularını içerirken son olarak *çevre* boyutu, fiziksel çevre, ev, güvenlik, ulaşım gibi kavramları içermektedir (Bayram vd., 2011: 42; Bayram vd., 2007: 1322). Yaşam kalitesi ölçeği ile her bir birey için genel bir yaşam kalitesi puanı elde edilir. Ölçek maksimum 20 puan ya da 100 puan üzerinden değerlendirilir. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek yaşam kalitesini göstermektedir.

Yaşam Kalitesini Açıklamada Sosyal Dışlanma ve Yaşam Tatmininin Rolü

Mevcut çalışmada yaşam kalitesi, yüksek ve düşük olmak üzere ikili (binary) değişken olarak ele alınmıştır. Birey için elde edilen yaşam kalitesi puanının yüksek ya da düşük olup olmadığının değerlendirmesi kesme noktası belirlenerek yapılmıştır. Silva vd. (2014) yaptıkları çalışmada WHOQOL-BREF için kesme noktasını 60 olarak belirlemişlerdir. Bu değer altında kalan puanlar yaşam kalitesinin kötü, bu değer üstünde olan puanlar ise yaşam kalitesinin iyi olduğunu göstermiştir.

Katılımcıların yaşam tatmin düzeylerini ölçmek için Diener vd. (1985) tarafından geliştirilen Yaşam Tatmini ölçeği (SWLS) kullanılmıştır. Beş maddeden oluşan ölçek yedili likert (1-kesinlikle katılmıyorum-7-kesinlikle katılıyorum) tipi kullanılarak değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 5 en yüksek puan ise 35 puandır (Pavot; Diener, 1993: 165). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Durak, Durak ve Gençöz (2010) tarafından yapılmıştır. Yüksek puanlar bireylerin yaşam tatmin düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Sosyal dışlanmayı düzeylerini ölçmek için Jehoel-Gijsbers ve Vrooman (2007) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Bayram vd. (2010) tarafından gerçekleştirilmiştir. Sosyal dışlanma ölçeği dört boyut ve toplam 35 maddeden oluşmaktadır. Bu boyutlar; maddi yoksunluk (MY), sosyal haklar (SH), sosyal katılım (SK) ve kültürel entegrasyon (KE) boyutlarıdır. Sosyal haklar boyutu kendi içinde ikiye ayrılmakta ve kamu kurumlarından yararlanma (SH1) ile uygun ev ve çevre koşullarından yararlanma (SH2) boyutlarından oluşmaktadır. 5'li likert tipinde kullanılan ölçekte yer alan maddeler 1-Hiç bir zaman ile 5-Her zaman arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek sosyal dışlanma düzeyini göstermektedir (Bayram vd., 2012: 112).

2.3. Değişkenler

Çalışmada bağımlı değişken olarak yaşam kalitesi değişkeni kullanılmıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi bu değişken yüksek ve düşük olmak üzere ikili (binary) değişken olarak ele alınmıştır. Silva vd. (2014) tarafından WHOQOL-BREF için kesme noktası 60 olarak belirlendiğinden puanı 60 ve üzeri olanlar 1, 60 puanın altında olanlar

ise 0 olarak kodlanmıştır. Bağımlı değişken ikili kodlandığı için verilerin analizinde ikili lojistik regresyon analizinden yararlanılmıştır. Yaşam kalitesi değişkenini açıklamak için cinsiyet (Kadın=1; Erkek=0), eğitim (1=İlkokul; 2=Ortaokul; 3=Yükseköğrenim) ve ekonomik durum (1=Kötü; 2=Orta; 3=İyi) değişkenleri kategorik değişkenler, yaşam tatmini ve yaş değişkenleri de sürekli değişkenler olarak analize dahil edilmiştir.

3. BULGULAR

Analizde kullanılan verilere ait sosyo-demografik özellikler Tablo 1'de sunulmuştur. Çalışmaya katılanların %45.6'sı kadın ve %54.4'ü erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 37.71 (± 11.74) yaştır. Eğitim durumlarına bakıldığında katılımcıların %30.9'u ilkokul, %34.4'ü ortaokul ve %34.7'ü yükseköğrenim mezunudur. Katılımcıların %59.6'sı ekonomik durumlarının orta düzeyde olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 1. Sosyo-Demografik Özellikler

	Frekans	%
Cinsiyet		
Kadın	394	45.6
Erkek	470	54.4
Eğitim		
İlkokul	267	30.9
Ortaokul	297	34.4
Yükseköğretim	300	34.7
Ekonomik Durum		
Kötü	129	14.9
Orta	515	59.6
İyi	220	25.5

Çalışmada kullanılan ölçeklere ait Cronbach Alfa değerleri ve korelasyonlar Tablo 2'de verilmiştir.

*Yaşam Kalitesini Açıklamada Sosyal Dışlanma
ve Yaşam Tatmininin Rolü*

Tablo 2. Ortalama, Standard Sapma, Korelasyonlar ve Cronbach Alfa Değerleri

Değişkenler	Ortalama	S.Sapma	Yaşam Kalitesi	Yaşam Tatmini	Sosyal Dışlanma
Yaşam Kalitesi	64.6	11.2	0.84	0.43**	-0.50**
Yaşam Tatmini	4.12	1.32	0.43**	0.80	-0.38**
Sosyal Dışlanma	2.33	0.48	-0.50**	-0.38**	0.87

Tüm ölçekler için Cronbach Alfa değerleri köşegen değerlerinde koyu renk olarak verilmiştir.

**p<.01

Cronbach Alfa katsayısı Yaşam Kalitesi için 0.84, Yaşam Tatmini için 0.80 ve Sosyal Dışlanma için 0.87 olarak bulunmuştur. Bu değerler 0.70'in üzerinde olduğu için, kullanılan ölçeklerin güvenilir olduğu diğer bir deyişle içsel tutarlılığa sahip oldukları söylenir.

Tüm korelasyon katsayıları .01 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. En yüksek korelasyon değeri yaşam kalitesi ile sosyal dışlanma değişkenleri arasında elde edilmiştir. Korelasyon analizine göre yaşam kalitesi sosyal dışlanma ile ters yönlü ($r=-0.50$; $p<.01$) yaşam tatmini ile de aynı yönlü ($r=0.43$; $p<.01$) bir ilişkiye sahiptir. Ayrıca yaşam tatmini ile sosyal dışlanma arasında ters yönlü ($r=-0.38$; $p<.01$) bir ilişki elde edilmiştir.

Tablo 3'de sağlıkta yaşam kalitesi değişkeni bağımlı değişken olmak üzere uygulanan ikili lojistik regresyon analizi sonuçları yer almaktadır.

455

IJSl 13/2
Aralık
December
2020

Tablo 3. İkili Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları

	B	S.E.	Sig.	Exp(B)
Cinsiyet				
Kadın	0.326	0.163	0.045	1.385
Yaş	-0.011	0.007	2.210	0.989
Eğitim Durumu				
İlkokul	-0.233	0.208	0.262	0.792
Ortaokul	-0.042	0.193	0.826	0.958
Ekonomik Durum				
Kötü	-0.715	0.302	0.018	0.489
Orta	-0.654	0.203	0.001	0.520
Yaşam Tatmini	0.477	0.069	0.000	1.611
Sosyal Dışlanma				
Maddi Yoksunluk	-0.020	0.126	0.875	0.980
Sosyal hakların elde edilmesi				
SH1	-0.124	0.099	0.211	0.884
SH2	-0.278	0.126	0.028	0.757
Sosyal Katılımcılık	-0.906	0.151	0.000	0.404
Kültürel Entegrasyon	-0.083	0.107	0.439	0.921

Omnibus test=224.715 (p<.01); -2 Log likelihood=972.483

Hosmer Lemeshow test=4.087 (p>.01)

Cox&Snell R²=0.23; Nagelkerke R²=0.31

SH1: Kamu kurumlarından yararlanma ve yardım

SH2: Uygun ev ve çevre koşullarından yararlanma

Analiz sonuçlarına göre cinsiyet, ekonomik durum, yaşam tatmini ile sosyal dışlanmanın iki boyutu olan sosyal hakların elde edilmesi (uygun ev ve çevre koşulları boyutu) ve sosyal katılımcılık boyutları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Analizde yer alan yaş, eğitim durumu, sosyal dışlanmanın maddi yoksunluk ve kültürel entegrasyon boyutları ise bu örnekte anlamlı değişkenler olarak bulunamamıştır.

Lojistik regresyon sonuçlarına göre kadınların sağlıkta yaşam kalitesi erkeklere göre 1.38 kat daha fazladır. Ekonomik durum değişkenine bakıldığında, ekonomik durumu iyi olanlara göre ekonomik durumu kötü ve orta düzeyde olanların yaşam kalitesi daha düşüktür.

Yaşam Kalitesini Açıklamada Sosyal Dışlanma ve Yaşam Tatmininin Rolü

Yaşam tatmini değişkeni için sonuçlar incelendiğinde, yaşam tatmini yüksek olanların yaşam kalitesi yaşam tatmini düşük olanlara göre 1.6 kat daha fazladır. Sosyal dışlanma boyutlarına bakıldığında, sosyal dışlanma boyutlarından uygun ev ve çevre koşulları bağlamında sosyal hakların elde edilmesi boyutu ile sosyal katılım boyutları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Uygun ev ve çevre koşullarına sahip olanların yaşam kalitesi uygun ev ve çevre koşullarına sahip olmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Diğer bir ifade ile uygun ev ve çevre koşullarına sahip olmayanların yaşam kalitesi daha düşük elde edilmiştir. Son olarak sosyal dışlanma bağlamında sosyal katılımı yüksek olanların yaşam kalitesi sosyal katılımı düşük olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Yani, kişinin sosyal ilişki kurabileceği kişilerin az sayıda olması, arkadaşlarından yeteri kadar sosyal destek görememesi ve insan ilişkilerinde sorun yaşamasının yaşam kalitesini düşürdüğü sonucu elde edilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Yaşam kalitesi çok boyutlu bir kavramdır ve sosyal ilişkiler, psikolojik durum, fiziksel sağlık, ve çevresel durum gibi kavramların birlikte ele alınmasıyla elde edilir. Bu araştırmada sağlıkta yaşam kalitesi kavramı sosyal dışlanma ve yaşam tatmini ile birlikte ele alınarak bunların yaşam kalitesini açıklamadaki önemi araştırılmıştır. Beklentiye uygun şekilde demografik özelliklerden cinsiyet ve ekonomik durum yaşam kalitesini açıklamada anlamlı değişkenler olarak bulunmuştur. Kadınların erkeklere göre yaşam kalitesinin daha yüksek olduğu, ekonomik düzeyi yüksek olanların yaşam kalitesinin ekonomik düzeyi düşük olanlara göre daha yüksek olduğu sonuçları elde edilmiştir. Sosyal dışlanma kavramı tüm alt boyutlarıyla değerlendirilerek ele alınmış ve iki boyutuyla yaşam kalitesini açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre uygun ev ve çevre koşullarına sahip olanlara göre uygun ev ve çevre koşullarına sahip olmayanların yaşam kalitesinin daha düşük olduğu, sosyal katılımı yüksek olan bireylerde yaşam kalitesinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak yaşam tatmini değişkeni anlamlı bir değişken olarak bulunmuş ve yaşam tatmini yüksek bireylerin yaşam kalitesinin daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Yapılan çalışmalarda genel olarak kadın olmanın, düşük eğitim düzeyine sahip olmanın, ekonomik olanakların az olmasının, ilerlemiş

yaşlarda olmanın, kronik hastalıklara sahip olmanın, iş yerinde sorunlar yaşamamanın yaşam kalitesini azalttığı yönünde bulgular elde edilmiştir (Aydınler-Boylu, Paçacıoğlu, 2016: 140). Cinsiyet açısından yaşam kalitesinin incelendiği bazı çalışmalarda kadınların (Eriş, 2012: 47; Gülmez, 2013: 76) bazı çalışmalarda ise erkeklerin (Torlak, Yavuzçehre, 2008: 34; Koçoğlu, Akın, 2009: 153; Castillion vd., 2005: 1232) yaşam kalitesinin daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ekonomik durum yaşam kalitesinin belirlenmesinde oldukça önemli bir değişkendir ve ekonomik durumu iyi olan bireylerin yaşam kalitesinin yüksek olması beklenmektedir. Yapılan çalışmalarda da bunu destekler sonuçlar elde edilmiştir (Koçoğlu, Akın, 2009: 149; Kowaltowski vd., 2006: 1109; Hollar, 2003: 96; Torlak, Yavuzçehre, 2008: 37).

Sosyal dışlanmanın sosyal katılım boyutu bireylerin içinde yaşadıkları sosyal çevrenin bir parçası olması ve aktif olarak bu çevreye katılımlarını göstermektedir. Sosyal katılım boyutu Bayram vd. (2012) çalışmasında yaşam kalitesinin psikolojik durum boyutu üzerinde negatif etkili olarak bulunmuştur. Sosyal dışlanmanın, sosyal hakların elde edilmesi boyutunda yer alan uygun ev ve çevre koşullarının sağlanmasının bireylerin yaşam kalitesini arttırdığı ve bu tarz ev ve çevre koşullarına sahip bireylerin kendilerini güvende hissettikleri yapılan araştırmalar ile ortaya konulmuştur (Kowaltowski vd., 2006: 1109; Hollar, 2003: 100; Torlak, Yavuzçehre, 2008: 36).

Sağlıkta yaşam kalitesinin ele alındığı bu çalışmada, iyi ekonomik durum, yüksek yaşam tatmini, yüksek sosyal katılım, uygun ev ve güvenli çevre koşullarına sahip olmanın yüksek yaşam kalitesini beraberinde getirdiği ortaya konulmuştur. Sosyo-demografik değişkenlerle beraber, yaşam tatmini ve sosyal dışlanma gibi değişkenlerin de yaşam kalitesini açıklamada önemli etkiye sahip olduğu sonucu elde edilmiştir.

*Yaşam Kalitesini Açıklamada Sosyal Dışlanma
ve Yaşam Tatmininin Rolü*

KAYNAKÇA

Aydiner Boylu, Ayfer; Paçacıoğlu, Bahar (2016). "Yaşam Kalitesi ve Göstergeleri". *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(15), 137-150.

Bayram, Nuran; Thorburn, Daniel; Demirhan, Haydar; Bilgel, Nazan (2007). "Quality of Life Among Turkish Immigrants in Sweden". *Quality of Life Research*, 16(8), 1319-1333.

Bayram, Nuran; Sam, Neslihan; Aytaç Serpil; Aytaç Mustafa (2010). "Yaşam Tatmini ve Sosyal Dışlanma". *İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 12 (4), 81-92.

Bayram, Nuran; Thorburn, Daniel; Bilgel, Nazan (2011). "Quality of Life among Turkish Immigrants in Sweden: A Study for Assessing the Measurement Properties of the World Health Organization's Quality of Life 100 Instrument". *Migracijske i etničke teme*, 27(1), 39-55.

Bayram, Nuran; Bilgel, Fırat; Bilgel, Nazan (2012). "Social Exclusion And Quality of Life: An Empirical Study From Turkey". *Social Indicators Research*, 105(1), 109-120.

Bossert Walter; D'Amrosio Conchita; Peragine Vito (2007). "Deprivation and Social Exclusion". *Economica*, 74, 777-803.

Castillion, P. Guallar; Sendio, A. Redondo; Baneges, J. Ramon; Garcia, E. Lopez; Rodriguez-Artalejo, Fernando (2005). "Differences in Quality of Life Women and Men in the Older Population of Spain". *Social Science & Medicine*, 60, 1229-1240.

Cummins, Robert; Nistico, Helen (2002). "Maintaining Life Satisfaction: The Role of Positive Cognitive Bias". *Journal of Happiness Studies*, 3(1), 37-69.

Diener, Ed; Emmons, Robert; Larsen, Randy; Griffin, Sharon (1985). "The Satisfaction With Life Scale". *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.

Durak, Mithat; Durak, Emre Şenol; Gencoz, Tülin (2010). "Psychometric Properties of The Satisfaction With Life Scale Among Turkish University Students, Correctional Officers, and Elderly Adults". *Social Indicators Research*, 99(3), 413-429.

Eriş, Hayriye Merve (2012). "Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Kalitesi Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Programı, Ankara.

Eser, Erhan; Fidaner, Hüray; Fidaner, Caner; Yalcin, E. Sultan; Elbi, Hayriye; Goker, Erdem (1999). "WHOQOL-100 ve WHOQOL-BREF'in Psikometrik Özellikleri". *Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi*, 7(2), 23-40.

459

IJSI 13/2
Aralık
December
2020

- Ferriss, Abbott (2006). "A Theory of Social Structure and The Quality of Life". *Applied Research in Quality of Life*, 1(1), 117-123.
- Frisch, Michael (2000). "Improving Mental and Physical Health Care Through Quality of Life Therapy and Assessment", Diener, Ed; Rahtz, Don (Eds.). *Advances in Quality of Life Theory and Research*, Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Academic Press.
- Gülmez, Hakan (2013). "Çalışanların Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörler". *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 7(4), 74-82.
- Hollar, Danielle (2003). "A Holistic Theoretical Model for Examining Welfare Reform: Quality of Life". *Public Administration Review*, 63(1), 90-104.
- Jehoel-Gijsbers, Gerda; Vrooman, J. Cok (2007). "Explaining Social Exclusion: A Theoretical Model Tested in The Netherlands", The Netherlands Institute for Social Research/SCP, The Hague.
- Koçoğlu, Deniz; Akın, Belgin (2009). "Sosyoekonomik Eşitsizliklerin Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları ve Yaşam Kalitesi ile İlişkisi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2(4), 145-154.
- Kowaltowski, C. C. K. Doris; Gomes da Silva, Vanessa; Pina, A. M. G. Silvia; Labaki, C. Lucia; Ruschel, C. Regina; Moreira, C. Daniel (2006). "Quality of Life and Sustainability Issues as Seen by the Population of Low-Income Housing in the Region of Campinas, Brazil". *Habitat International*, 30, 1100-1114.
- Marques, C. Susanna; Pais-Ribeiro, Jose; Lopez, J. Shane (2007). "Validation of A Portuguese Version of The Students' Life Satisfaction Scale". *Applied Research in Quality of Life*, 2(2), 83-94.
- Pavot, William; Diener, (Ed.) Colvin, Randy; Sandvik, (Ed.) (1991). "Further Validation of The Satisfaction With Life Scale: Evidence For The Cross-Method Convergence of Well-Being Measures". *Journal of Personality Assessment*, 57(1), 149-161.
- Pavot, William; Diener, (Ed.) (1993). "Review of the Satisfaction with Life Scale". *Psychological Assessment*, 5(2), 164-172.
- Robila, Mihaela (2006). "Economic Pressure and Social Exclusion in Europe". *The Social Science Journal*, 43(1), 85-97.
- Silva, A. B. Patricia; Soares, Sonia Maria; Santos, F. G. Joseph; Silva, B. Liliam; (2014). "Cut-Off Point for WHOQOL-Bref as A Measure of Quality of Life of Older Adults". *Revista de Saude Publica*, 48, 390-397.
- Silver, Hilary (1994). "Social Exclusion and Social Solidarity: Three Paradigms". *International Labor Review*, 133(5-6), 531-578.

**Yaşam Kalitesini Açıklamada Sosyal Dışlanma
ve Yaşam Tatmininin Rolü**

- Skevington, M. Suzanne (2002). "Advancing Cross-Cultural Research on Quality of Life: Observations Drawn From The WHOQOL Development". *Quality of Life Research*, 11(2), 135-144.
- Skevington, M. Suzanne; Lotfy, Mahmoud; O'Connell, Kathryn Ann (2004). "The World Health Organization's WHOQOL-BREF Quality of Life Assessment: Psychometric Properties and Results Of The International Field Trial. A Report From The WHOQOL Group". *Quality of Life Research*, 13(2), 299-310.
- Torlak, S. Evin;Yavuzçehre, S. Pınar (2008). "Denizli Kent Yoksullarının Yaşam Kalitesi Üzerine Bir İnceleme". *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 17(2), 23-44.
- Tov, William; Diener, Ed (2009). "Culture and Subjective Well-Being". Diener, Ed (Ed). *Culter and Wellbeing, Social Indicator Research Series 38*, Springer, Dordrecht.
- WHOQOL-Group (1994). "Development of The WHOQOL Rationale and Current Status". *International Journal of Mental Health*, 23(3), 24-56.
- WHOQOL-Group (1995). "The World Health Organisation Quality of Life Assessment (WHOQOL): Position paper from the World Health Organisation". *Social Science and Medicine*, 41(10), 1403-1409.
- WHOQOL-Group (1998). "The World Health Organisation Quality of Life Assessment". *Social Science and Medicine*, 46 (12), 1569-1585.

461

IJSI 13/2
Aralık
December
2020

SUMMARY

The World Health Organization Quality of Life Group (WHOQOL) is defined the Quality of Life (QOL) as the perceptions of the individual within the context of their culture and value system in which they live, and regarding their expectations, goals, and concerns. The quality of life is based on the definition of health, which is interpreted as an individual's mental and social perception of general well-being rather than a simple disease, as suggested by the World Health Organization (WHOQOL, 1995; Silva et al., 2014). It is difficult to develop standard tools to measure the quality of life since it contains both subjective and objective features by nature. However, many measurement tools were created by researchers. While some of these measurement tools are measuring for general quality of life, some are designed to make measurements related to a particular area or group (health, old age, etc.). WHOQOL-BREF scales consisting of WHOQOL-100 and less items were developed by the World Health Organization (WHO) to measure the quality of life. Quality of life is an important concept that is the subject of researches on how to measure and which variables affect it. In this study, quality of life was evaluated in the context of life satisfaction and social exclusion. The explanatory effect of life satisfaction, social exclusion, and demographic variables on the quality of life was analyzed.

The sample of the study consists of 864 participants over the age of 18 living in Bursa. These participants voluntarily participated and answered a questionnaire including socio-demographic questions and the scales of QOL, Life Satisfaction, and Social Exclusion. In the current study, the QOL is considered as a binary variable. The assessment of whether the QOL score obtained for the individual is high or low was made by determining the cut-off point. Silva et al. (2014) determined the cut-off point for WHOQOL-BREF. The scores below 60 showed that the QOL was bad, and the scores above this value showed that the QOL was good. The data were analyzed using the binary logistic regression method.

In accordance with the expectations, gender, and economic status among demographic characteristics were found to be significant variables in explaining the QOL. It is concluded that women have a higher QOL than men and those with high economic levels have a higher QOL than those with low economic levels. The concept of social exclusion was evaluated with all its sub-dimensions and it was concluded that it explained the QOL with its two dimensions. Accordingly these sub-dimensions, it was concluded that those who do not have a suitable house and a secure environment conditions have lower QOL and those who have high social participation have a high QOL. Finally, the life satisfaction variable was found to be a significant variable and it was concluded that individuals with high life satisfaction had a higher QOL.

*Yaşam Kalitesini Açıklamada Sosyal Dışlanma
ve Yaşam Tatmininin Rolü*

In this study, which focuses on the quality of life in health, it was revealed that having a good economic status, high life satisfaction, high social participation, a suitable house and a secure environment conditions brings a high quality of life. It is concluded that, together with socio-demographic variables, variables such as life satisfaction and social exclusion have an important effect on explaining the quality of life.

463

IJSI 13/2
Aralık
December
2020

